

Leerkrachthandleiding M7 Informatief (filosofisch)

Les 1 - 5 : 'Vriendschap is alles'

Inhoudsopgave

'Vriendschap is alles' – Stine Jensen	4
OVERZICHT BIJ HET BOEK, LES 1-5.....	5
Les 1.....	7
Les 2.....	10
Les 3.....	12
Les 4.....	14
Les 5.....	16
Antwoorden teamboekje	19
LES 1-5	20
Antwoorden bij de toetsen	23
ANTWOORDEN TOETS LES 4.....	24

‘Vriendschap is alles’ – Stine Jensen

Les	1-5
Bladzijde	1 t/m 117
Woorden van de week	de filosoof bevelen de geliefde egoïstisch kibbelen twee handen op één buik (uitdr.)
Lezen en team-opdrachten	<p>Woorden van de week: Betekenis opzoeken in het (spreek)woordenboek. Teamwoordenboek aanvullen.</p> <p>Lezen: Voorspellen: Aangeven wat de leerlingen al weten over vriendschap. Voorspellen wat ze gaan leren over vriendschap en welke redenen mensen hebben voor een vriendschap.</p> <p>Verhelderen: In eigen woorden uitleggen wat het verschil is tussen liefde en vriendschap, vragen uit het boek bespreken en een studiewijzer ‘cirkels van verschil en overeenkomst’ invullen over een BFF en een gewone vriend.</p>
Toets-opdrachten*	<p>Begrijpend lezen: 4 meerkeuzevragen, 1 open vraag</p> <p>Woordenschat: 2 open vragen, 1 betekenisvolle zin, 2 meerkeuzevragen</p>
Schrijf-opdrachten	Een FAQ over vriendschap maken.

***Toets:** Op de vierde dag wordt de toets afgenomen. De toets kent twee onderdelen: begrijpend lezen en woordenschat. De leerlingen maken de toets individueel en de toets wordt daarna gelijk nabesproken. Als meerdere leerlingen het verkeerde antwoord gekozen hebben, is het van belang om de denkstappen nog eens hardop voor te doen en in de week erna extra aandacht aan te besteden via modeling.

OVERZICHT BIJ HET BOEK, LES 1-5

'Vriendschap is alles' – Stine Jensen

Vrienden en vriendinnen: de meeste kinderen hebben ze wel. We zouden niet zonder ze kunnen en willen, maar toch is vriendschap voor veel mensen iets vanzelfsprekends waar ze nooit over nadenken. Waarom hebben we eigenlijk vrienden? Wat voor soorten vrienden bestaan er allemaal, zijn er verschillen tussen jongens- en meisjesvrienden? En wat als je ze niet hebt? Filosoof en schrijver Stine Jensen is een echte 'vriendschaps-professor', en door het lezen van 'Alles is vriendschap' kan elk kind dat ook worden. Het boek staat vol vragen, weetjes en zelfs een vriendschapsquiz om te ontdekken wat voor soort vriend jij eigenlijk bent.

De lesdoelen van les 1-5:

'Vriendschap is alles' – Stine Jensen Blz. 1 t/m 117	
Filosofisch: (vriendschap/ relaties)	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen kunnen filosoferen over vriendschap. - De leerlingen kunnen de informatie uit het boek gebruiken bij het vormen van hun eigen mening over vriendschappen.
Teamopdrachten	
Woordenschat:	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen kunnen de betekenissen van (spreek)woorden in het woordenboek opzoeken. - De leerlingen kunnen de studiewijzer 'mijn beroep is ...' invullen voor 'de antropoloog'. - De leerlingen kunnen woorden voor het teamwoordenboek uit de tekst halen.
Lezen:	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen kunnen op basis van de voor- en achterkant en aanwijzingen in het boek voorspellen wat voor soort boek 'Vriendschap is alles' is en wat het schrijfdoel van de auteur is. - De leerlingen kunnen aangeven wat ze al weten over vriendschap. - De leerlingen kunnen op basis van illustraties en kopjes een voorspelling doen over wat ze gaan leren over vriendschap. - De leerlingen kunnen voorspellen welke redenen mensen hebben voor een vriendschap. - De leerlingen kunnen in eigen woorden uitleggen wat het verschil is tussen liefde en vriendschap. - De leerlingen kunnen de vraag 'Voor welke vriendschap doe jij echt je best?' met elkaar bespreken en ze kunnen hierbij doorvragen. - De leerlingen kunnen de vraag 'Wat denk jij, zijn jongens- en meisjesvriendschappen anders? Zo ja, hoe?' met elkaar bespreken en ze kunnen hierbij doorvragen. - De leerlingen kunnen de studiewijzer 'cirkels van verschil en overeenkomst' invullen voor BF en een gewone vriend.
Schrijven:	<ul style="list-style-type: none"> - De leerlingen kunnen een FAQ over vriendschap maken.

Vorbereiding (voorafgaand aan les 1-5):

- Zet het digibordschema 'Vriendschap is alles' les 1-5* klaar.
- Leg (spreek)woordenboeken klaar (teamopdrachten).
- Leg voldoende kopieën studiewijzers klaar (teamopdrachten: teamwoordbon, 'woord en betekenis', 'mijn beroep is ...', 'cirkels van verschil en overeenkomst' en 'uitdrukkingen en spreekwoorden')*.
- Hang de woordmuur op.
- Leg de teambakken klaar met daarin het leesboek, de teamboekjes, memo's en de spiekbrieven.
- Leg de kaart 'Voorspellen met de dobbelsteen' en een dobbelsteen voor elk team klaar (les 1).
- Leg antwoordblad ABCD met wasknijper klaar per leerling (les 4).

* Zie site: <http://successforall-nederland.nl>

Les	Woorden van de week	Blz.	Betekenis
1.	de filosoof	11	<i>Iemand die nadenkt over de belangrijke problemen in het leven.</i>
1.	bevelen	15	<i>Iemand op een dwingende manier een opdracht geven.</i>
2.	de geliefde	36	<i>De persoon van wie je het meeste houdt.</i>
2.	egoïstisch	43	<i>Altijd alleen maar aan jezelf denken.</i>
3.	kibbelen	53	<i>Ruzie maken over iets onbelangrijks.</i>
3.	twee handen op één buik (uitdr.)	66	<i>Twee mensen die heel hecht zijn of het helemaal eens zijn met elkaar.</i>

Les 1

**Samenwerk
vaardigheid:** - Door de teams te bepalen.

Lesdoel:

- De leerlingen kunnen op basis van de voor- en achterkant en aanwijzingen in het boek voorspellen wat voor soort boek 'Vriendschap is alles' is en wat het schrijfdoel van de auteur is.
- De leerlingen kunnen aangeven wat ze al weten over vriendschap.
- De leerlingen kunnen op basis van illustraties en kopjes een voorspelling doen over wat ze gaan leren over vriendschap.
- De leerlingen kunnen voorspellen welke redenen mensen hebben voor een vriendschap.

Materialen:

- 'Vriendschap is alles', bladzijde 11 t/m 32
- teamboekje, les 1-5
- studiewijzer: 'woord en betekenis' en teamwoordbonnen
- Brain Game naar keuze
- woordmuur
- voorspelkaart en dobbelsteen per team

TERUGBLIK/VOORUITBLIK

1. Terugblik. "Vorige week hebben we een boek uitgelezen en daar opdrachten bij gemaakt. Na de afronding van de teamopdrachten hebben jullie de teamboekjes ingeleverd en heb ik de teams punten gegeven voor de opdrachten. Het team met de meeste punten is deze week het team van de week en dat is geworden... (Noem de naam van het team)! Applaus voor dit team."

2. Vooruitblik. "Deze week lezen we een nieuw boek en maken we ook weer teamopdrachten. Maar eerst bepalen we per team aan welke vaardigheid jullie willen werken. Overleg in je team aan welk doel jullie deze week extra aandacht willen besteden en schrijf dat op in het teamboekje op de teamlijst van les 1-5."

tijd 5 minuten

VOORSPELLEN EN DOEL VAN DE SCHRIJVER

Doel: De leerlingen kunnen op basis van de voorkant en de tekst bij de inhoudsopgave voorspellen wat voor soort boek 'Vriendschap is alles' is en wat het schrijfdoel van de auteur is.

1. Uitleg. "Vandaag beginnen we weer in een nieuw boek. De titel van het boek geeft aan waar het boek over gaat; vriendschap. Wat zou de schrijver bedoelen met 'Vriendschap is alles'? Daar gaan we mogelijk achter komen."

2. Opdracht. "Ieder team gooit met de dobbelsteen en kijkt op de kaart welke opdracht bij het aantal ogen van de dobbelsteen hoort. Bekijk de voor- en achterkant en kijk of je aanwijzingen kunt vinden waar dit boek over gaat. Overleg wat jullie teamantwoord is. Zorg ervoor dat iedereen dat teamantwoord kan geven. Als je klaar bent, kun je nog eens met de dobbelsteen gooien en een volgende vraag gaan opzoeken in het boek."

GH **Geef tijd om te bladeren in het boek, te overleggen en te komen tot teamantwoorden. Geef willekeurige beurten en schrijf de belangrijkste voorspellingen op (bijvoorbeeld op een ideeënboom) en waardeer de antwoorden met punten.** "We gaan na les 5 kijken wat we goed voorspeld hebben en wat toch anders is dan dat we nu denken."

///

DDU

3. Schrijversdoel. "De schrijver heeft het boek geschreven met een bepaald doel, wat wil de schrijver denk je?" **DDU.** "De schrijver geeft ons informatie over vriendschap. Er staan ook een heleboel vragen in het boek. Het lijkt erop dat de schrijver ons deels wil informeren en deels aan het denken wil zetten."

WOORDEN VAN DE WEEK

Doel: De leerlingen kunnen de betekenissen van (spreek)woorden in de tekst in het woordenboek opzoeken en de leerlingen kunnen woorden voor het teamwoordenboek uit de tekst halen.

1. Uitleg. “In het teamboekje zie je bij les 1-5 een deel van de woorden van de week in een kolom staan. Van deze woorden moet je de betekenis opzoeken in het (spreek)woordenboek. Deze woorden van de week vullen jullie verder aan door voor zes woorden een studiewijzer ‘woord en betekenis’ in te vullen en zo ook je teamwoordenboek uit te breiden. Zorg dat je woorden kiest die belangrijk zijn voor het begrip van de tekst en die iedereen moeilijk vindt. Vergeet niet op welke bladzijde je ze gevonden hebt.”

2. Modeling. “Ik geef een voorbeeld van een woord voor mijn teamwoordenboek. Ik lees op bladzijde 28 het woord ‘dartelen’. Ik weet niet wat het woord is, dus ik plak er een memo op. Ik lees de zin waar het woord in staat: ‘Dan dartelen een heleboel mensen om die persoon heen.’ Het is dus iets wat mensen doen en wat je om een andere persoon heen kan doen. Er staat achter dat er zo nieuwe groepjes ontstaan. Mensen zullen dus waarschijnlijk dicht bij elkaar zijn. Maar wat het precies is kan ik niet uit de tekst opmaken. De betekenis van dit woord zoek ik dus op in het woordenboek en ik vul de studiewijzer ‘woord en betekenis’ in voor het woord ‘dartelen’. Dit woord kan ik toevoegen aan mijn teamwoordenboek, zodat ik niet zo snel meer vergeet wat het woord betekent.”

LEZEN EN TEAMOPDRACHTEN

Doel: De leerlingen kunnen aangeven wat ze al weten over vriendschap en ze kunnen voorspellen wat ze over vriendschap gaan leren en welke redenen mensen kunnen hebben voor een vriendschap.

1. Uitleg leesdoel. “Jullie werken met je team aan de woorden van de week en maken ook samen de teamopdrachten. In les 5 moeten alle opdrachten helemaal af zijn. Het leesdoel van deze les is het voorspellen van de inhoud van het boek. Bij de teamopdrachten ‘Voorspellen’ vertel je wat je nu al weet over het onderwerp van het boek. Dat helpt je om de tekst van het boek beter te begrijpen. Het praten over de tekst met je team is ook erg belangrijk om te kijken of iedereen dezelfde informatie uit de tekst haalt.”

2. Modeling. “We hebben door het boek te bekijken al voorspeld wat voor een boek wij denken dat ‘Vriendschap is alles’ is. Je hebt zelf ook al te maken gehad met vriendschappen, bijvoorbeeld in de klas of in de buurt waar je woont. Deze kennis kun je allemaal gebruiken bij het lezen van de tekst. Toch zijn er misschien ook een aantal dingen die je nog niet weet over vriendschap. De ene persoon heeft bijvoorbeeld heel vrienden die hij of zij een keer per jaar ziet en de ander heeft één of twee vrienden die hij of zij heel vaak ziet. Sommige mensen hebben vrienden dichtbij wonen en anderen hebben vrienden wat verder weg. Welke soorten vrienden zullen er eigenlijk zijn? En hoe kun je nu eigenlijk goed een vriendschap onderhouden? Misschien ga ik daar wel iets over leren. Misschien zijn er nog meer dingen die je je afvraagt over vriendschap. In de inhoudsopgave zien we al een aantal dingen staan. Als ik kijk naar de titel van hoofdstuk 8, denk ik dat we ook wat gaan leren over vriendschappen met dieren of tussen dieren.”

2. Plannen en uitvoeren van de opdrachten. “Lees de opdrachten met elkaar goed door en overleg hoe je dit als team gaat aanpakken. Bedenk wat je de vorige les als tips & tops van de groep hebt gekregen en zet dat in bij het maken van de opdracht. Waarom is het belangrijk dat je dit doet voordat je begint met lezen?” **DDU.** “Soms moet je voorspellen bij een opdracht, zoals ook in deze les. Dan is het belangrijk dat je dat doet voordat je begint met lezen. De tips & tops van de vorige les kunnen ook te maken hebben met hoe je leest, dus ook daar moet je aandacht aan besteden voordat je begint met lezen.”

2. Zelfstandig lezen: bladzijde 11 t/m 32, memo's plakken op lastige woorden.

10 minuten

Woorden van de week

3. Maatjeswerk: memo's vergelijken, woorden bespreken en aan elkaar uitleggen.

10 minuten

DDU

tijd
klaar

tijd

klaar	Duolezen: bladzijde 23 t/m 32, woorden van de week, alvast bezig met de teamopdrachten.
tijd	4. Teamopdrachten. Uitvoeren van de opdrachten.
///	<u>5 minuten</u>
	Teamdoel samenwerkvaardigheid bereikt: punten.

AFRONDING

GH	<p>1. Teamopdracht. Geef de teams tijd voor overleg over de samenwerking en de planning, noem een nummer en laat die leerling vertellen hoe het gegaan is met de opdrachten en het samenwerken. De andere teams kunnen Tips en Tops geven. Besteed ook aandacht aan de samenwerkvaardigheid die de teams voor zichzelf bepaald hebben en op welke wijze die hen helpt om de teamopdrachten goed te maken. Teams die een opdracht af hebben kunnen die opdracht voor beoordeling inleveren.</p>
GH	<p>2. Woordmuur. Schrijf de woorden die bij deze les horen op de woordmuur. Vraag aan de teams of ze zelf ook al woorden gevonden hebben die ze in het teamwoordenboek willen zetten. Bespreek deze woorden en bepaal samen met de groep of het woorden zijn die op de woordmuur geschreven moeten worden omdat ze belangrijk zijn om te onthouden.</p>
///	<p>Waardeer antwoorden met gebruik van argumenten met punten. Bespreek met de leerlingen of ze woorden tegen zijn gekomen die een betekenis hebben die anders is dan in het woordenboek omschreven staat. Stimuleer de discussie waarom dit mogelijk zo is (het wordt letterlijk/figuurlijk gebruikt, het gaat om een ander ding, etc.)</p>
terugblik	<ul style="list-style-type: none"> - samenwerkvaardigheid - woorden van de week - voorspellen - teamopdrachten - punten en feedback
voorblik	<ul style="list-style-type: none"> - woorden van de week - teamopdrachten
spel	Brain Game naar keuze

Les 2

- Lesdoel:**
- De leerlingen kunnen in eigen woorden uitleggen wat het verschil is tussen liefde en vriendschap.
 - De leerlingen kunnen de vraag 'Voor welke vriendschap doe jij echt je best?' met elkaar bespreken en ze kunnen hierbij doorvragen.

- Materialen:**
- 'Vriendschap is alles', bladzijde 33 t/m 52
 - teamboekje, les 1-5
 - spiekbrief 'vraag & antwoord'
 - Brain Game naar keuze

TERUGBLIK/VOORUITBLIK

- terugblik**
- samenwerkvaardigheid/samenwerken in de teams
 - woorden van de week
 - teamopdrachten

- vooruitblik**
- woorden van de week
 - teamopdrachten

WOORDEN VAN DE WEEK

Doel: De leerlingen kunnen woorden voor het teamwoordenboek uit de tekst halen.

- 1. Uitleg.** "In de vorige les hebben we de eerste zelfgekozen woorden op de woordmuur geschreven. Ik heb jullie uitgelegd dat een deel van de woorden van de week al vaststaat en dat jullie het andere deel zelf mogen kiezen. Let vandaag weer goed op of je woorden tegenkomt die jullie willen gebruiken voor je teamwoordenboek en waarmee we de woordmuur kunnen aanvullen."

LEZEN EN TEAMOPDRACHTEN

Doel: De leerlingen kunnen in eigen woorden uitleggen wat het verschil is tussen liefde en vriendschap en kunnen de vraag 'Voor welke vriendschap doe jij echt je best?' met elkaar bespreken en hierbij doorvragen.

- 1. Leesdoel.** "Vandaag gaan we verder met het verhelderen van stukken tekst. Dat betekent dat we iets in eigen woorden gaan vertellen. Zo laat je zien dat je begrijpt waar de tekst over gaat."

- 2. Modeling.** "Eén van de opdrachten is dat we een vraag uit het boek moeten bespreken. Het bespreken van dit soort vragen is heel persoonlijk. Er zijn geen goede en foute antwoorden en het kan best dat je een andere mening erover hebt. Het is daarom belangrijk dat iedereen kan vertellen wat hij/zij hierover wil vertellen en dat je goed naar de ander luistert. Als iemand iets zegt wat je niet begrijpt of wat je zelf anders ziet, wat kun je dan doen?" **DDU.** "Je kunt dan vragen aan diegene stellen, zoals 'Waarom vind je dat?' of 'Wat doe je dan?'. Dit kan helpen om de ander te begrijpen en de ander voelt zich gehoord. Op deze manier luister je dus actief naar de ander. Het gaat er bij deze opdracht dus niet om dat je het allemaal met elkaar eens bent, maar dat je elkaar begrijpt en ook eens van een ander hoort hoe diegene over iets denkt of waarom diegene iets doet. Zorg dus dat je dat in het gesprek naar voren laat komen. Dan kun je een heleboel van elkaar leren."

- tip** *Het gesprek aangaan over de onderwerpen in het boek is in les 2 en 3 het belangrijkste. Het is dus niet erg als niet alles goed op papier komt als hier geen tijd meer voor is.*

- 3. Teamopdrachten. Plannen van de opdrachten.** "Lees de opdracht met elkaar goed door en overleg hoe je dit als team gaat aanpakken. Bedenk wat je de vorige les als Tips & Tops van de groep hebt gekregen en zet dat in bij het maken van de opdracht."

- tijd** 5 minuten

- 4. Zelfstandig lezen:** bladzijde 33 t/m 52, memo's plakken op aanwijzingen.

tijd	<u>15 minuten</u>
klaar	Woorden van de week 5. Maatjeswerk: memo's vergelijken en aan elkaar uitleggen waarom dit een belangrijke aanwijzing is.
tijd	<u>10 minuten</u>
klaar	Duolezen: bladzijde 45 t/m 52, woorden van de week, alvast bezig met de teamopdrachten. 6. Teamopdrachten. Uitvoeren van de opdrachten.
tijd	<u>15 minuten</u>
GH	7. Groep. Laat de teams vertellen wat ze besproken hebben over de vraag voor welke vriendschap ze echt hun best doen. Ga na of de leerlingen elkaar goed begrepen hebben en of ze actief naar elkaar geluisterd hebben door middel van het stellen van vragen.
///	Teamdoel samenwerkingvaardigheid bereikt: punten.
AFRONDING	
GH	1. Teamopdracht. Geef de teams tijd voor overleg en noem een nummer en laat die leerling vertellen hoe het gegaan is met de opdrachten. Mogelijk is er een team dat al een opdracht klaar heeft en daar punten voor heeft gekregen. Bespreek waar een antwoord aan moet voldoen om het volledige aantal punten te halen. De andere teams kunnen Tips en Tops geven. Besteed ook aandacht aan het samenwerken, vraag ernaar welk samenwerkingvaardigheid de teams voor zichzelf bepaald hebben en op welke wijze die hen helpt om de teamopdrachten goed te maken.
GH	2. Woordmuur. Schrijf de woorden die bij deze les horen op de woordmuur. Vraag aan de teams of ze zelf ook woorden gevonden hebben die ze in het teamwoordenboek willen zetten. Bespreek deze woorden en bepaal samen met de groep of het woorden zijn die op de woordmuur geschreven moeten worden omdat ze belangrijk zijn om te onthouden.
///	Waardeer antwoorden met gebruik van argumenten met punten.
terugblik	- woorden van de week - teamopdrachten - punten en feedback
voorblik	- woorden van de week - teamopdrachten
spel	Brain Game naar keuze

Les 3

- Lesdoel:**
- De leerlingen kunnen de vraag 'Wat denk jij, zijn jongens- en meisjesvriendschappen anders? Zo ja, hoe?' met elkaar bespreken en ze kunnen hierbij doorvragen.
 - De leerlingen kunnen de studiewijzer 'cirkels van verschil en overeenkomst' invullen voor BFF en een gewone vriend.

- Materialen:**
- 'Vriendschap is alles', bladzijde 53 t/m 82
 - teamboekje, les 1-5
 - studiewijzer 'cirkels van verschil en overeenkomst'
 - Brain Game naar keuze

TERUGBLIK/VOORUITBLIK

- terugblik**
- woorden van de week
 - teamopdrachten

- vooruitblik**
- woorden van de week
 - teamopdrachten

WOORDEN VAN DE WEEK

Doel: De leerlingen kunnen woorden voor het teamwoordenboek uit de tekst halen.

1. Uitleg. "Tijdens de vorige les hebben we de woordmuur aangevuld met een aantal nieuwe woorden. Vandaag maken we de woordmuur compleet. Een deel van de woorden staat al vast, maar de laatste woorden kiezen jullie zelf. Let tijdens het lezen dus weer goed op welke woorden jullie willen gebruiken voor de woordmuur en het teamwoordenboek."

LEZEN EN TEAMOPDRACHTEN

Doel: De leerlingen kunnen de vraag 'Wat denk jij, zijn jongens- en meisjesvriendschappen anders? Zo ja, hoe?' met elkaar bespreken en hierbij doorvragen en ze kunnen de studiewijzer 'cirkels van verschil en overeenkomst' invullen voor BFF en een gewone vriend.

DDU

1. Uitleg leesdoel. "Bij het leesdoel van deze week, het verhelderen, is het belangrijk dat je de tekst zorgvuldig leest en, als het nodig is, ook herleest. Zo kun je een goed antwoord vinden op de teamvragen. Bij één van de teamopdrachten gaan we weer een vraag uit het boek met elkaar bespreken. Hoe zorg je ervoor dat je goed actief naar elkaar luistert?" **DDU.** "Houd je aandacht bij het gesprek, luister goed en stel vragen voor verduidelijking. Soms kan het ook helpen om het met je eigen mening te vergelijken om zo te begrijpen wat diegene denkt en hoe dat verschilt of overeenkomt met jouw eigen mening. Plak memo's als je belangrijke aanwijzingen tegenkomt om de teamvragen mee te beantwoorden." **Geef tijd voor het lezen en plannen van de opdrachten.**

tip

Het gesprek aangaan over de onderwerpen in het boek is in les 2 en 3 het belangrijkste. Het is dus niet erg als niet alles goed op papier komt als hier geen tijd meer voor is.

2. Zelfstandig lezen: bladzijde 53 t/m 82, memo's plakken op aanwijzingen.

tip

De leerlingen moeten deze les veel lezen. Lees eventueel een deel voor om tijd te besparen.

tijd

15 minuten

klaar

Woorden van de week

3. Maatjeswerk: memo's vergelijken en aan elkaar uitleggen waarom dit een belangrijke aanwijzing is.

tijd

10 minuten

klaar

Duolezen: bladzijde 65 t/m 82, woorden van de week, alvast bezig met de teamopdrachten.

4. Team. Teamopdrachten. Plannen en uitvoeren van de opdrachten.

tijd

15 minuten

- GH 5. Groep. Laat de teams vertellen welke verschillen en overeenkomsten ze gevonden hebben tussen een BFF en een gewone vriend. Stimuleer de leerlingen om het te bewijzen met aanwijzingen in de tekst.
- /// Teamdoel samenwerkingvaardigheid bereikt: punten.

AFRONDING

- GH 1. Teamopdracht. Geef de teams tijd voor overleg en noem een nummer en laat die leerling vertellen hoe het gegaan is met de opdrachten. Mogelijk is er een team dat al een opdracht klaar heeft en daar punten voor heeft gekregen. Bespreek waar een antwoord aan moet voldoen om het volledige aantal punten te halen. De andere teams kunnen Tips en Tops geven. Besteed ook aandacht aan het samenwerken, vraag ernaar welk samenwerkdoel de teams voor zichzelf bepaald hebben en op welke wijze die hen helpt om de teamopdrachten goed te maken.
2. Woordmuur. Schrijf de woorden die bij deze les horen op de woordmuur. Vraag aan de teams met welke woorden ze de woordmuur compleet willen maken. Zorg dat de woordmuur vandaag volledig ingevuld is. Waardeer antwoorden die de teams geven met gebruik van argumenten met punten.
- terugblik - teamopdrachten
- woorden van de week
- punten en feedback
- voorblik - toets
- introductie schrijfo opdracht
- spel Brain Game naar keuze

Les 4

Lesdoel: - De leerlingen leren n.a.v. het bespreken van de toets hoe ze informatie uit een tekst kunnen halen.

Materialen: - 'Vriendschap is alles', bladzijde 83 t/m 101
- toetsboekje, week 1 (les 4)
- antwoordblad ABCD met wasknijper
- Brain Game naar keuze

TERUGBLIK/VOORUITBLIK

terugblik - teamopdrachten
- woorden van de week

vooruitblik - toets
- voorbereiding op de schrijfopdracht

WOORDEN VAN DE WEEK

1. Oefenen voor de toets. De leerlingen kunnen zich voorbereiden op de toets door de betekenis van de woorden nog even door te nemen. Dit kan met het teamboekje of met de woordmuur.
tijd 5 minuten

TOETS

Doel: De leerlingen leren n.a.v. het bespreken van de toets hoe ze informatie uit een tekst kunnen halen.

1. Zet de leerlingen in toetsopstelling.
2. Lees de vragen uit het toetsboekje voor. Geef uitleg bij de vragen, o.a. door duidelijk aan te geven wat de bedoeling is van een vraag.
3. Zelfstandig lezen: bladzijde 83 t/m 101 en maken van de vragen.
tijd 30 minuten
klaar woorden van de week afmaken, stillezen
4. Bespreken van de vragen. "Je krijgt van mij een blad met daarop de letters ABCD. We gaan de vragen bespreken en elke keer als ik de vraag voorgelezen heb, kijk je of je gekozen had voor antwoord A, B, C of D. Heb je voor B gekozen dan zet je de wasknijper op B. Koos je voor C dan doe je de wasknijper op die letter. Daarna doen we op mijn teken het bordje omhoog." **Lees de eerste vraag voor en vraag aan de leerlingen om de wasknijper op de letter van hun antwoord te zetten. Kijk of de (bijna alle) leerlingen het goede antwoord hebben en ga dan door. Als er veel verschillende antwoorden gegeven zijn, model dan de stappen die de leerlingen hadden moeten maken om tot het juiste antwoord te komen.**
→ *Haal de toetsen op en zet de resultaten in de scorelijst weektoets.*

VOORBEREIDING OP DE SCHRIJFOPDRACHT

Doel: De leerlingen kunnen een FAQ maken over vriendschap.

1. Ophalen van kennis. "Voor de schrijfopdracht waar we deze en volgende les aan gaan werken, gaan we een FAQ maken over vriendschap. FAQ is een afkorting voor *Frequently Asked Questions*. Dat is Engels voor *Veelgestelde Vragen*. Je ziet dit vaak op websites staan. Er staan dan vragen die mensen vaak hebben en het antwoord staat eronder. Kunnen jullie voorbeelden bedenken van vragen die hierop zouden staan, bij bijvoorbeeld bol.com of een andere webshop?" **DDU.** "Vragen als 'Kan ik mijn pakketje gratis terugsturen?' zou je daar bijvoorbeeld tegenkomen. Dit vragen veel mensen zich af en het scheelt de klantenservice en hoop werk als niet iedereen daarvoor belt. Over vriendschap kun je je ook heel veel dingen afvragen. Na het lezen van dit boek zouden jullie jezelf expert in vriendschappen noemen, dus

jullie zouden de mensen met vragen goed kunnen helpen. Aangezien jullie ook andere dingen moeten doen, is het handig om een FAQ te maken. Dan ben je niet de hele dag bezig met dezelfde vragen beantwoorden. Vandaag gaan jullie bedenken welke vragen mensen waarschijnlijk veel zouden stellen als het gaat over vriendschap. In de volgende les gaan jullie de antwoorden op deze vragen uitschrijven in een FAQ. Bedenk minimaal vier vragen waar je antwoord op zal geven.”

2. Opdracht. “Lees de opdracht door en bedenk FAQ-vragen. Bespreek daarna met elkaar welke vragen jullie op jullie FAQ willen zetten. Als je hiermee klaar bent, dan kun je alvast een begin maken met het bedenken van de antwoorden.”

tijd	<u>10 minuten</u>
klaar	antwoorden bedenken
///	Teamdoel samenwerkingvaardigheid bereikt: punten.

AFRONDING

terugblik	<ul style="list-style-type: none"> - toets - voorbereiding op de schrijfpdracht - punten en feedback
voorblik	<ul style="list-style-type: none"> - schrijfpdracht - terugblik op de voorspelling - inleveren van teamwoordenboek - team van de week
spel	Brain Game naar keuze

Les 5

Lesdoel: - De leerlingen kunnen een FAQ maken over vriendschap.

Materialen: - 'Vriendschap is alles', blz. 103 t/m 117
- A4-papier (gekleurd of wit)
- teamboekje, les 1-5

TERUGBLIK/VOORUITBLIK

terugblik - toets
- voorbereiding op schrijfopdracht

vooruitblik - schrijfopdracht
- terugblik op de voorspelling
- inleveren teamwoordenboek
- team van de week

TEAMOPDRACHTEN: AFMAKEN EN FAQ SCHRIJVEN

Doel: De leerlingen kunnen een FAQ maken over vriendschap.

1. Uitleg. "Vandaag hebben jullie de tijd om de opdrachten af te maken, maar er is ook de schrijfopdracht. Tijdens les 4 hebben we daar een begin mee gemaakt en vandaag gaan jullie de FAQ uitwerken. Jullie hebben al overlegd hoe je het gaat aanpakken. Als dat nog niet helemaal duidelijk is, moeten jullie nog even overleggen wie in jullie team wat gaat doen. Aan het eind van deze les leest ieder team één of twee van hun vragen met antwoord voor."

2. Opdracht. "Lees in het teamboekje de opdracht nog eens door en verdeel de taken. Help elkaar en maak de opdrachten helemaal af."

tijd 30 minuten

klaar illustratie/versiering maken bij de FAQ

/// **Teamdoel samenwerkingvaardigheid bereikt: punten.**

3. Presentatie van de FAQ. "Jullie gaan nu als team één of twee vragen van jullie FAQ over vriendschap presenteren. Overleg hoe jullie dat gaan doen en zorg ervoor dat iedereen antwoord kan geven op vragen van de groep."

tijd 5 minuten

4. Laat de teams de opdracht presenteren aan de groep, geef mogelijkheden voor het stellen van vragen aan de teams en laat de groep Tops geven. De teams kunnen deze tops inzetten voor het samenwerkdoel voor de komende week.

tijd 10 minuten

5. Bespreken. Besteed aandacht aan het samenwerken, evalueer de samenwerking in de teams en bespreek met elkaar de moeilijkheden en een mogelijke aanpak ("Wat ga je volgende week anders/hetzelfde doen?") **voor de volgende week.**

tijd 5 minuten

/// **Teamdoel samenwerkingvaardigheid bereikt: punten.**

tip *Op bladzijde 120 t/m 124 staat een quiz over 'Wat voor vriend ben jij?'. Laat de kinderen deze maken als er tijd over is.*

TERUGBLIK OP VOORSPELLEN

Doel: De leerlingen kunnen op basis van de kennis die ze hebben opgedaan de voorspelling beoordelen en aanvullen.

1. Uitleg. "Het boek is nu uit en nu kunnen we gaan kijken welke voorspellingen echt uit zijn gekomen."

2. Opdracht. Evalueer samen met de leerlingen de voorspelling en geef punten voor juiste argumenten om het zo te laten, aan te vullen en/of te veranderen. Ga zo alle punten van de

voorspelling langs en laat de teams overleggen welke argumenten ze hebben om iets te veranderen of de voorspelling zo te laten staan.

tip

Als leerlingen moeite hebben met het vinden van argumenten, model dan voorbeelden van argumenten op basis van aanwijzingen in het boek.

AFRONDING

1. Woorden van de week. “Deze week hebben jullie weer zelf woorden uit de tekst gehaald voor de woordmuur. Dit zijn de woorden die we in elk geval willen onthouden. Daarnaast hebben jullie zes woorden uitgekozen voor het teamwoordenboek. Dit kunnen toevallig dezelfde woorden zijn als de woorden die we samen hebben gekozen voor de woordmuur. Dit teamwoordenboek leveren jullie vandaag in en daar kun je ook punten voor krijgen.”

2. Terugblik. “Ik zag teams heel goed samenwerken. Ik kon echt zien dat ... en ... (noem namen maatjes) elkaar goed hielpen. Deze week hebben de schrijvers de punten bijgehouden op de teamlijsten. Tel de punten bij elkaar op en bedenk wat er deze week goed ging in het team als je denkt aan het samenwerken.” **Geef willekeurige beurten en waardeer het antwoord met punten.** “Deze punten hebben jullie verdiend omdat je goed hebt samengewerkt: jullie hebben goed naar elkaar geluisterd en elkaar goed geholpen.”

Vieren van het resultaat. Bedenk met elkaar wat het team met de meeste punten mag doen als ‘team van de week’. Ieder team telt de punten op en het team met de meeste punten is volgende week ‘team van de week’.

3. Vooruitblik. “Volgende keer beginnen we in een nieuw boek.”

///

Antwoorden teamboekje
LES 1-5

LES 1-5

Punten bij opdrachten bij de woorden van de week (woordenboek)	
Opdracht 1	Per woord:
10 punten	<ul style="list-style-type: none"> Het antwoord is correct Het antwoord is compleet (met herhaling van het woord) Voorbeeld: Bevelen is iemand op een dwingende manier een opdracht geven.
9 punten	<ul style="list-style-type: none"> Het antwoord is correct Het antwoord is niet compleet (zonder herhaling van het woord) Voorbeeld: Iemand op een dwingende manier een opdracht geven.
8 punten	<ul style="list-style-type: none"> Het antwoord is correct Het antwoord is niet compleet (zonder herhaling van het woord en met slechts een deel van de betekenis) Voorbeeld: Een opdracht geven.
Opdracht 2	Vul de studiewijzer 'mijn beroep is ...' in voor 'de filosoof'.
10 punten	Wat doe ik? Een filosoof denkt na over de belangrijke problemen in het leven. Waar doe ik het? Dit kan overal zijn. Hoe doe ik het? Bijvoorbeeld door na te denken, in gesprek te gaan en onderzoek te doen. Bijzonderheden: -
Opdracht 3	Vul de studiewijzer 'uitdrukkingen en spreekwoorden' in voor 'twee handen op één buik'.
10 punten	Basiswoord: buik Betekenis: Twee mensen die heel hecht zijn of het helemaal eens zijn met elkaar.
Opdracht 4	Per woord in het teamwoordenboek (max. 120 punten in totaal)
20 punten	<ul style="list-style-type: none"> De betekenisvolle zin is compleet en geeft de betekenis van het woord goed weer/de illustratie maakt duidelijk wat de betekenis van het woord is en ziet er verzorgd uit De betekenis is goed en duidelijk omschreven Het woord is goed geschreven en het basiswoord is gevonden
15 punten	<ul style="list-style-type: none"> De betekenisvolle zin is compleet en geeft de betekenis van het woord goed weer/de illustratie maakt duidelijk wat de betekenis van het woord is en ziet er verzorgd uit. De betekenis is goed en duidelijk omschreven óf het woord is goed geschreven en het basiswoord is gevonden
10 punten	<ul style="list-style-type: none"> De betekenisvolle zin is compleet en geeft de betekenis van het woord goed weer/de illustratie maakt duidelijk wat de betekenis van het woord is en ziet er verzorgd uit óf de betekenis is goed en duidelijk omschreven en het woord is goed geschreven en het basiswoord is gevonden
5 punten	<ul style="list-style-type: none"> De betekenis is goed en duidelijk omschreven óf het woord is goed geschreven en het basiswoord is gevonden
Opdracht 5	Per teamwoordbon
10 punten	<ul style="list-style-type: none"> Het antwoord is correct Het antwoord is compleet (met herhaling van het woord)
9 punten	<ul style="list-style-type: none"> Het antwoord is correct Het antwoord is niet compleet (zonder herhaling van het woord)
8 punten	<ul style="list-style-type: none"> Het antwoord is correct Het antwoord is niet compleet (zonder herhaling van het woord en met slechts een deel van de betekenis)

Iemand die nadenkt over de belangrijke problemen in het leven.

Antwoorden bij de teamvragen – Voorspellen	
Opdracht 1	Wat weet je al over vriendschap? En wat denk je te gaan leren?
Woordweb	1 punt per juist genoemd woord.
Voorspelling	<i>Ter beoordeling van de leerkracht.</i> Bijvoorbeeld: <ul style="list-style-type: none"> • Het verschil tussen jongensvrienden en meisjesvrienden. • Hoeveel vrienden mensen hebben. • Waarom vriendschap heel belangrijk is • Hoe je het beste met je vrienden om kan gaan
Opdracht 2	Voorspel voor het lezen welke redenen mensen kunnen hebben voor een vriendschap. Kijk na het lezen of jullie voorspelling klopte.
Voorspelling	<i>Ter beoordeling van de leerkracht.</i> In het boek op bladzijde 16 staat een opsomming van redenen om een vriendschap aan te gaan.

Antwoorden bij de teamvragen – Verhelderen (max. 100 punten per opdracht)	
Opdracht 3	Leg in eigen woorden uit wat het verschil is tussen liefde en vriendschap.
	Bij liefde heb je vaak maar één iemand met wie je duidelijke afspraken maakt en die je graag aanraakt of knuffelt, van vrienden heb je er vaak meerdere. Je ziet ze minder vaak dan je geliefde en raakt ze minder aan dan bij een geliefde.
Opdracht 4	Bespreek met je team de vraag op bladzijde 51: 'Voor welke vriendschap doe jij echt je best?'. Vraag ook naar meer informatie bij elkaar, door vragen te stellen als 'Waarom?', 'Hoe doe je dat?' en 'Wat vind je daarvan?'. Vergelijk jullie antwoorden.
Antwoord	<i>Ter beoordeling van de leerkracht.</i> Bijvoorbeeld: <ul style="list-style-type: none"> • Sommigen van ons doen voor elke vriendschap hun best, sommigen alleen voor vrienden die ze elke dag zien. • We hebben geleerd dat je zelf mag bepalen voor welke vriendschap je echt je best doet.
Opdracht 5	Bespreek met je team de vraag op bladzijde 54: 'Wat denk jij, zijn jongens- en meisjesvriendschappen anders? Zo ja, hoe?'. Vraag ook naar meer informatie bij elkaar, door vragen te stellen als 'Waarom?', 'Hoe doe je dat?' en 'Wat vind je daarvan?'. Wat vinden jullie ervan dat er wel of geen verschil is?
Antwoord	<i>Ter beoordeling van de leerkracht.</i> Jongens- en meisjesvriendschappen verschillen over het algemeen wel. Toch zijn er ook veel overeenkomsten. Een antwoord op deze vraag gaat over hoe leerlingen het ervaren. Het gaat er dus niet zozeer om of het goed of fout is, maar het gaat er vooral om dat leerlingen antwoord geven op de vraag en zich vrij voelen hun mening hierover te vormen en na te denken over deze vragen.
Antwoord	<i>Ter beoordeling van de leerkracht.</i> Tip: kijk goed of leerlingen hun mening geven of dat ze slechts feiten benoemen.
Opdracht 6	Vul de studiewijzer 'cirkels van verschil en overeenkomst' in voor BFF en gewone vrienden.
Overeenkomsten	Je bent vrienden met elkaar. Je doet leuke dingen met elkaar.
Verschillen: BFF	Je vertrouwt elkaar helemaal en vertelt elkaar alles. Je wil alles voor de ander doen. Je ziet elkaar heel veel.
Verschillen: gewone vriend	Je vertelt elkaar niet alles, maar wel veel. Je vindt het leuk om dingen met diegene te doen, maar wil niet alles samen doen of voor de ander doen. Je ziet elkaar af en toe.

Antwoorden bij de schrijfo opdracht (max. 100 punten per opdracht)	
100 punten	<ul style="list-style-type: none"> • Alle stappen van het stappenplan zijn gevolgd. • Er zijn minimaal vier vragen beantwoord. • De vragen gaan allemaal over vriendschap. • De antwoorden geven daadwerkelijk antwoord op de bijbehorende vragen. • De zinnen zijn compleet en goed geschreven.
90 punten	<ul style="list-style-type: none"> • De meeste stappen van het stappenplan zijn gevolgd. • Er zijn minimaal vier vragen beantwoord. • De vragen gaan bijna allemaal over vriendschap. • De antwoorden geven grotendeels antwoord op de bijbehorende vragen. • De zinnen zijn compleet en goed geschreven.
80 punten	<ul style="list-style-type: none"> • De meeste stappen van het stappenplan zijn gevolgd. • Er zijn vier vragen beantwoord. • De meeste vragen gaan over vriendschap. • De antwoorden geven slechts gedeeltelijk antwoord op de bijbehorende vragen. • De zinnen zijn niet compleet en/of niet goed geschreven.

Antwoorden bij de toetsen
Les 4

ANTWOORDEN TOETS LES 4

'Vriendschap is alles' - Stine Jensen

	Vraag	Punten per vraag	Totaal
Begrijpend lezen	1, 2, 3, 4, 5	20	100
Woordenschat	6, 7, 8, 9, 10	20	100
Totaal			200

BL	1	C
	2	C
	3	D
	4	B
	5	Dieren kunnen niet hetzelfde als mensen, maar als ze je een lik of aai geven zegt dat wel heel veel over hoeveel ze om je geven.
WS	6	Kibbelen is ruzie maken over iets onbelangrijks.
	7	Egoïstisch is altijd alleen maar aan jezelf denken.
	8	<i>Ter beoordeling van de leerkracht.</i>
	9	D
	10	C

Disclaimer

De inhoud van deze leerkrachthandleiding is het werk van Success for All - Nederland medewerkers van het GION, Rijksuniversiteit Groningen. De inhoud hiervan is vertrouwelijk en mag alleen gebruikt worden door scholen die toestemming hebben vanuit Success for All - Nederland om met het programma te werken.
